

De Algemene Nederlandse Spraakkunst als pluricentrische referentiegrammatica: een conceptueel-methodologische reflectie

Arne Dhondt, Timothy Coleman & Johan De Caluwe

Sinds 2015 wordt gewerkt aan een grondige herziening van de *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (ANS). Een van de doelen is om de referentiegrammatica opnieuw in overeenstemming te brengen met “de normen van de taalgemeenschap en de visies op variatie binnen en buiten de standaardtaal”, aangezien die de afgelopen decennia veranderd zijn (Haeseryn 2017). Zo is er sinds enkele decennia eensgezindheid onder taalkundigen dat het Nederlands een *pluricentrische* taal is: terwijl het taalgebruik in het noorden van het Nederlandse taalgebied vroeger als enige norm gold voor het Standaardnederlands, worden nu (minstens) twee nationale standaardvariëteiten van het Nederlands erkend, namelijk Nederlands-Nederlands (NN) en Belgisch-Nederlands (BN), die elk aangestuurd worden vanuit een eigen normgevend centrum (Martin 2001, De Caluwe 2013). Die variëteiten overlappen weliswaar grotendeels, maar vertonen ook verschillen op het vlak van uitspraak, woordenschat en grammatica.

Over de grammaticale verschillen tussen BN en NN is al een en ander bekend. Haeseryn (1996, 2013) biedt bijvoorbeeld een overzicht van grammaticale noord-zuidverschillen. Daarnaast is er voor een aantal grammaticale items corpusonderzoek gedaan naar de noord-zuidvariatie (o.a. Grondelaers et al. 2001, Coleman 2010, Pijpops & Van de Velde 2018). Op basis van corpus- en evaluatieonderzoek publiceert Taaladvies.net verder adviezen over de standaardtaligheid van grammaticale constructies in verschillende delen van het taalgebied. Door de verschillende doelstellingen en methodes zijn die beschrijvingen echter niet optimaal vergelijkbaar. Bovendien blijft het – behalve bij Taaladvies.net – onduidelijk wat de normatieve status is van de grammaticale varianten. Als de ANS een pluricentrische beschrijving wil bieden van de Nederlandse grammatica, is er dus nood aan onderzoek waarin de regionale variatie bij grammaticale constructies *op systematische wijze* beschreven wordt. In het eerste deel van deze paper laten we zien dat zo’n systematische beschrijving een aantal conceptueel-methodologische problemen meebrengt, die betrekking hebben op het soort data (productie- of evaluatiedata) dat de basis moet vormen voor de grammaticale beschrijving, het proces van dataverzameling (de gebruikte corpora en/of participanten) en de interpretatie van de data (criteria om regionale en/of normatieve labels toe te kennen).

Het tweede deel van deze paper gaat verder in op het gebruik en de interpretatie van corpusdata voor de grammaticale beschrijving in de ANS. Daartoe bespreken we de resultaten van een verkennend onderzoek naar regionale variatie in het gebruik van de voornaamwoorden *zo’n* en *zulke*, op basis van de krantencomponent van het SoNaR-corpus. In het artikel “Zo’n / zulke mensen; zo’n / zulk bier” geeft Taaladvies.net aan dat de combinatie van *zulk* met een meervoudig (1) of een niet-telbaar substantief (2) standaardtaal is in het hele taalgebied, terwijl in België ook vaak *zo’n* gebruikt in combinatie met een meervoudig (3) of niet-telbaar substantief (4).

(1) *zulke mannen*

(2) *zulke wijn*

(3) *zo’n mannen*

(4) *zo’n wijn*

Gevallen zoals (4) labelt de taaladviesite als ‘standaardtaal in België’, terwijl gevallen als (3) het label ‘status onduidelijk’ krijgen omdat “een niet te verwaarlozen groep taalgebruikers [...] dergelijke combinaties afkeurt.” We onderzoeken met welke frequentie de verschillende combinaties

voorkomen in BN en NN, en gaan na of die verschillende waardering ook weerspiegeld wordt in de taalgebruiksdata.

Referentielijst

Colleman, T. (2010). 'Lectal variation in Constructional Semantics: Benefactive ditransitives in Dutch'. In: D. Geeraerts, G. Kristiansen, & Y. Peirsman (red.), *Advances in Cognitive Sociolinguistics*, 191-221. Berlijn/New York: Mouton de Gruyter.

De Caluwe, J. (2013). 'Nederland en Vlaanderen: (a)symmetrisch pluricentrisme in taal en cultuur'. *Internationale Neerlandistiek*, 51(1), 45-59.

Grondelaers, S., D. Speelman, & A. Carbonez. (2001). 'Regionale variatie in de postverbale distributie van presentatief *er*'. *Neerlandistiek.nl*, 01(04).

Haeseryn, W. (1996). 'Grammaticale verschillen tussen het Nederlands in België en het Nederlands in Nederland: een poging tot inventarisatie'. In: R. Van Hout & J. Kruijsen (red.), *Taalvariaties. Toonsettingen en modulaties op een thema*, 109-129. Dordrecht: Foris Publications.

Haeseryn, W. (2013). 'Belgian Dutch'. In: F. Hinskens & J. Taeldeman (red.), *Dutch*, 700-720. Berlijn: De Gruyter Mouton.

Haeseryn, Walter (2017). 'Werken aan de nieuwe ANS'. *Neerlandistiek.nl*. Geraadpleegd op <https://www.neerlandistiek.nl/2017/05/werken-aan-de-nieuwe-ans/>

Martin, W. (2001). 'Natiolectismen in het Nederlands en hun lexicografische beschrijving'. *Revue belge de philologie et d'histoire*, 79(3), 709-736.

Pijpops, D., & F. Van de Velde. (2018). 'A multivariate analysis of the partitive genitive in Dutch. Bringing quantitative data into a theoretical discussion'. *Corpus Linguistics and Linguistic Theory*, 14(1), 99-131.

"Zo'n / zulke mensen; zo'n / zulk bier". *Taaladvies.net*. Geraadpleegd op https://taaladvies.net/taal/advies/vraag/944/zon_zulke_mensen_zon_zulk_bier/